

"Məktəb-valideyn tərəfdaşlığı: reallıqlar və yeni yanaşmalar"

Azərbaycanda məktəb-valideyn tərəfdaşlığının real vəziyyəti araşdırılıb. Araşdırmanın nəticəsi Təhsil Nazirliyi yanında İctimai Şuranın və "T-Network" təhsil işçilərinin təcrübə və kommunikasiya platformasının təşkilatçılığı ilə "Təhsilə ictimai baxış" adlı silsilə müzakirələr çərçivəsində təhlil olunub. Bütün maraqlı tərəflərlə səmərəli dialoq qurmaq və mövcud vəziyyəti yaxşılaşdırmaq üçün reallıqları müzakirə etmək, ictimai rəyi öyrənmək və təhsildə inkişafın mümkün istiqamətlərini nəzərdən keçirmək məqsədilə təşkil edilən növbəti müzakirə "Məktəb-valideyn tərəfdaşlığı: reallıqlar və yeni yanaşmalar" mövzusunda olub. Müzakirələrə təhsil naziri Emin Əmrullayev də qatılıb və o, təhsil sistemində mövcud reallıq ictimai baxışın maraqlı məqamlarına diqqət çəkib.

Problemləri göstər, həlli yolu ilə bağlı təklifini ver

Valideyn-məktəb tərəfdaşlığında birinci məsələ məktəb idarəetməsidir. Ümumtəhsil, o cümlədən məktəbəqədər və peşə təhsil müəssisələri də daxil olmaqla, ölkədə 7000-ə qədər təhsil müəssisəsi var və bu müəssisələrdən birində baş verən hər hansı hal cəmiyyətdə böyük rezonans yaradır. Həmin hadisənin, o cümlədən bunun kimi başqa hadisələrin ortaya çıxması və günlərlə müzakirəsindən görünən odur ki, bütün vaxtımızı, gücümüzü problemlərin müəyyənəlməsinə sərf edirik. Ancaq bu, prosesin, sadəcə ilk mərhələsidir və yalnız bundan danışıqla problemin həllini unuduruq. Nazir Emin Əmrullayev təklif edib ki, problemləri göstər-məklə yanaşı, yaxşı olar ki, problemin həlli yolu ilə bağlı təkliflər də olsun.

Təhsil siyasətimizin mərkəzində uşaqlar durmalıdır

Problem varsa, onun bir həlli yolu da var. Bu həll isə hər kəsin öz məsuliyyətini müəyyənləşdirməsindən başlayır. Təhsil naziri hesab edir ki, "Məktəb kimindir?" - sualın cavabı əsas məsələdir: "Çünki məktəblər yalnız Təhsil Nazirliyinin deyil, həm də müəllimlərin, şagirdlərin, valideynlərinindir. Azərbaycan məktəbi ölkə ictimaiyyətinin, dövlətin, ən önəmli, şagirdləridir. Çünki məktəbin əsas mahiyyəti, mənası orada oxuyan uşaqlardır".

Təhsil siyasətinin mərkəzində də məhz uşaqlardır: "Təhsil siyasətimizin mərkəzində uşaqlar durmalıdır, nəinki hansısa daha kiçik məsələlər. Əminliklə deyə bilərik ki, məktəblərdə baş verən, öz-özlüyündə vacib olan istənilən məsələ uşaqların maraqlarından kəçir. İctimai maraqlar baxımından şagirdlərə yönəlik siyasət yürütmək bizim üçün vacibdir".

Məktəbə münasibətdə ictimai məsuliyyət bölüşdürülməlidir

Uşaqların maraqları isə məktəbdə onlar üçün münbit şərait yaratmağı tələb edir. Bunun üçün məktəbin daha səmərəli idarə, təlim-təربiyənin daha yaxşı təşkil olunması qarşısına qoyduğu məqsədlərə nail olan məktəb yaratmaq üçün çox önəmlidir. Ona görə də Təhsil Nazirliyində məktəb rəhbərlərinin seçiminə önəm verilir: "Məktəb direktorlarının davranış işimiz 50-60 faizidir. Çalışıq ki, direktorları müsabiqə əsasında götürək, uyğun olanları

seçək. Bu istiqamətdə islahatlarımız davam edəcək".

Bos, ictimaiyyətin nəzərində yaxşı məktəb hansıdır?

Təhsil naziri məktəbdən gözləntilərə aydınlıq gətirib: "Məktəb indikatoru şagirdlərinin topladığı bal deyil, yetişdirdiyi insanlardır".

Bos, həmin məktəb necə olmalıdır? Nazir bu suala da cavab axtarıb: "Bir ekstremal model budur ki, məktəb yalnız Təhsil Nazirliyindədir, bütün məsələlərə görə o, məsuliyyət daşıyır. Nazirliyin məsuliyyəti ölkə qanunvericiliyi ilə müəyyən olunub və bu çərçivədə məsuliyyətimizi danırıq. Amma gəlin görək, uşaqların böyüməsi, gələcək nəslin yetişməsi üçün bizdən başqa, məsuliyyətli insan varmı?".

Hədəfə gedən yolda hər kəsin məsuliyyətini müəyyənləşdirmək cəmiyyətin öz boynuna düşür. Nazir hesab edir ki, müzakirə olunması vacib məsələlərdən biri məhz ictimai məsuliyyətin bölüşdürülməsidir.

İştiraklıq: onu hansı formada təmin etmək olar?

Məsələn, hansı modellər və formatlar üzərindən ictimaiyyətin məktəb idarəetməsində iştiraklığını təmin edə bilərik?

Sözsüz ki, məsuliyyət varsa, mütləq qaydada ictimai səlahiyyətlər də olmalıdır: "Müşahidələr göstərir ki, ictimaiyyət olaraq hər hansı məsələni mərkəzləşdirib idarə etməyi daha asan və effektiv hesab edirik. Valideyn-məktəb assosiasiyası ilə bağlı müzakirələr də göstərir ki, məsuliyyəti öz üzərimizə götürməkdənsə, hər hansı qurum yaradıb qərarvermə səlahiyyətlərini ona həvalə etməyə üstünlük veririk".

Nazirin fikrincə, ictimai iştiraklıqlığın bir forması olan valideyn-məktəb assosiasiyasını hansı formada təsvir etdiyimiz,

hansı modelə üstünlük verəcəyimiz vacibdir: "Hansı modeli seçirik - mərkəzləşmiş, yoxsa qeyri-mərkəzləşmiş model? Qərar verməliyik ki, Valideyn-Müəllim Assosiasiyası nazirliyin tənzimlədiyi, yoxsa valideynlərin özünə idarə etdiyi bir qurum olmalıdır? Bu, çox konseptual sualdır".

Ancaq hər şeydən əvvəl, valideyn-məktəb əməkdaşlığının mövcud vəziyyətinin təhlilinə ehtiyac var: "Bu təhlillə 15 il bundan əvvəl təklif olunan modelin 2022-ci ildə uyğun olub-olmadığını müəyyənlişdirək. Valideynliyi ilə müəyyən olunub və bu çərçivədə məsuliyyətimizi danırıq. Amma gəlin görək, uşaqların böyüməsi, gələcək nəslin yetişməsi üçün bizdən başqa, məsuliyyətli insan varmı?".

Hədəfə gedən yolda hər kəsin məsuliyyətini müəyyənləşdirmək cəmiyyətin öz boynuna düşür. Nazir hesab edir ki, müzakirə olunması vacib məsələlərdən biri məhz ictimai məsuliyyətin bölüşdürülməsidir.

İştiraklıq nədir və bunu hansı formada təmin etmək olar? - sualın cavabını tapdıqdan sonra da həlli vacib önəmli suallar çıxır: bunu necə etmək olar ki, həm şəffaf olsun, həm ictimai maraqlar təmin olunsun, həm də bunu edərək hansısa maraqlara xidmət edilməsin.

Azərbaycanda ictimai nəzarət amilinə böyük diqqət yetirildiyini, bunun dövlət başçısının çıxışlarında əhəmiyyətli yer tutduğunu vurğulayan təhsil naziri dövlət siyasətinin bu vacib xəttinə Təhsil Nazirliyinin fəaliyyətində xüsusi önəm verildiyini deyib: "Təhsil Nazirliyi yanında İctimai Şura fəaliyyət göstərir və artıq nazirliklə İctimai Şuranın əməkdaşlıq əməkdaşlığı, bu da irəliləyişdir".

Təhsil naziri İctimai Şuranın bir qədər genişləndirilmiş formatını yaratmağı təklif edib. Müəyyənlişdiriləcək yeni model və formatda müzakirələr davam edə bilər.

Müzakirələrimizin prioriteti dəyişməlidir ki...

Prioritetləşmə məsələsini vacib hesab edən təhsil nazirinin fikrincə, müzakirələrimizdə nədən danışdığımız önəmlidir: "Təhsil Nazirliyi olaraq bütün mövzuları müzakirə etməyə hazırıq. Ancaq cəmiyyətə hansı mövzunu izah etdiyimiz vacibdir. Çünki bizim üçün bu, resursdur, zamandır və prioritetdir".

Məzmunu yox, daha çox məktəblərin idarəedilməsinin müzakirə olunduğunu vurğulayan E.Əmrullayev bir məqama xüsusi diqqət çəkib: "Nəzərə almalıyıq ki, məktəblərdə ölkəmizin gələcəyi olan uşaqlar, övladlarımız oxuyur. Onların tərbiyəsi və təlimi Azərbaycanın 20-30 il sonrakı reallığıdır. Onlar da masa arxasına ayaqlarıyla bu gün bizim burda müzakirə etdiyimiz məsələləri danışacaqlarsa, indiki vəzifələrimizdən asılı olmayaraq, qarşıdakı 20-30 il ərzində yerimizdə saymış olacağıq".

Bunun baş verməməsi üçün isə Təhsil Nazirliyi hər cür əməkdaşlığa hazırdır: "Hesab edirsinizsə ki, Təhsil Nazirliyi problemlərlə təkmiləşmə aparmalıdır, buna hazırıq. Ancaq bu mübarizədə bizə dəstəyini təklif edən çıxarsa, əməkdaşlığa da hazırıq".

13580 valideyn arasında aparılan sorğu məktəb-valideyn tərəfdaşlığının real vəziyyətini ortaya qoyub

Təhsil Nazirliyi yanında İctimai Şuranın sədri Günel Səfərova məktəb-valideyn tərəfdaşlığı ilə bağlı mövcud vəziyyəti öyrənmək, bu tərəfdaşlığın səmərəli qurulması və inkişaf etdirilməsi istiqamətində maraqlı tərəflərin fikirləri ilə tanış olmaq, bələklə, məktəb-valideyn tə-

rəfdaşlığı modelinin yeni formalarını hazırlamaq üçün yaradılan işçi qrupdan danışdı və onun həyata keçirdiyi sorğuya diqqət çəkib. G.Səfərovanın sözlərinə görə, Azərbaycanın məktəb-valideyn tərəfdaşlığının real vəziyyətini İctimai Şura və "T-Network" tərəfindən 13580 valideyn arasında aparılan həmin sorğu açıq ortaya qoyub.

Əməkdaşlıq üçün məqsəd və vəzifələr müəyyənlişdirilməlidir

Təhsil Nazirliyi yanında İctimai Şuranın sədr müavini Gülməmməd Məmmədov sorğunun nəticələrinin təhlili əsasında ortaya çıxan mənzərəni təqdim edib.

Respondentlərin 86-87 faizi Bakıda yaşayan valideynlər olub. Övladını dövlət məktəblərinə göndərənlər əksəriyyət təşkil edib.

Sorğunu təhlil edən işçi qrupu qənaətdə gəlib ki, valideyn-məktəb münasibətində məqsəd və vəzifələr qeyri-müəyyəndir. Ona görə əməkdaşlıq üçün ilk növbədə məqsəd və vəzifələr müəyyənlişdirilməli, fəaliyyət planı hazırlanmalıdır.

İkinci məsələ maliyyə şəffaflığının təmin olunmasıdır. Məktəblərdə pulun yığılması və xərclənməsində şəffaf olmalıdır ki, valideynlər daha səxavətli şəkildə bu prosesə qoşulsunlar: "Məktəbin idarə olunmasında valideynlərin iştirakı üçün məktəblərin mövcud modelinə dəyişiklik etmək lazım gələcək. Əməkdaşlıq iclaslar formatında görün valideynlərin bu əməkdaşlığın geniş spektrdə ola bilməyi ilə bağlı heç bir fikri yoxdur. Yeterli ideya və təkliflər isə nə valideynlərdə, nə də məktəbdə var".

Valideynlərin məlumatlandırılması üçün kütləvi informasiya

"Təhsilə ictimai baxış" da növbəti mövzu müzakirə olunub

ya vasitələrinin imkanlarından yararlanmağı mümkün hesab edən sədr müavininin fikrincə, elə etmək lazımdır ki, məktəblə əlaqələri çox zəif olan atalar bu prosesdən kənar qalmasınlar.

Valideyn-məktəb tərəfdaşlığının Türkiyə modeli

Müzakirədə Türkiyənin TED Universitetinin təhsil fakültəsinin dekanı Yüksel Kavak məktəb-valideyn tərəfdaşlığının Türkiyə modelini müzakirə iştirakçıların diqqətinə çatdırıb. O, ailənin uşaqların təhsilində köməyinin vacibliyindən, məhz bu kömək sayəsində məktəbdə sağlam və təhlükəsiz mühit yaratmağın mümkünlüyündən danışdı. Yoxsul şagirdlərin dəstəklənməsinin vacibliyini qeyd edən Y.Kavak deyib ki, valideyn-məktəb münasibətində ən riskli məqam maliyyə mənbəyi ilə bağlıdır. Belə ki, valideynlərdən mütəmadi olaraq maddi gözləntilər gündəmdə olarsa, ailələrə və uşaqlara dəstək, təhsil kimi mövzular kölgədə qala bilər: "Dünyanın hər tərəfində uşağın olub-olmamağından, oxuyub-oxumamağından asılı olmayaraq, insanların məktəbə dəstəyi normal davranışdır. Hətta son dövrlər məktəblərdə gəlir gətirən sahələrin işlədilməsi məktəb-valideyn birliklərinə həvalə edilir".

Valideynlərin məktəbin işinə cəlb etməyin çətin olduğunu da söyləyən qonaq son zamanlar müşahidə edilən tendensiyaya diqqət çəkib. İbtidai sınıfdə oxuyan uşaqların qarşı diqqətli olan valideynlərlə yuxarı sınıflərdə daha az maraqlanırlar, bu da məktəblə maraqlanan valideynlərin və valideyn toplantılarına qatılan valideyn sərərlərinin azalması ilə nəticələnir: "Bir çox ölkədə valideynlərin bu istiqamətdə məlumatlandırılması və inandırılması üçün bir çox fərsətlər yaradılır. Valideynlər yardım edir, ancaq həm də yardımlarının nə dərəcədə şəffaf istifadə edildiyi ilə maraqlanırlar".

Valideyn-məktəb birliklərinin məktəb idarəetməsinə müdaxilə cəhdlərinin də rastgəlinən olduğunu vurğulayan qonaq münasibətlərin düzgün tənzimlənməsinin önəmini xüsusi qeyd edib.

Millət vəkilləri Ceyhun Məmmədov, Etibar Əliyev, "Təmənnə dünyaya" Qadınlara yardım İctimai Birliyinin sədri Mehriban Zeynalova və çıxış edən digər qonaqlar mövzu ilə bağlı onları narahat edən məqamları və bu istiqamətdə təkliflərini çatdırıblar.

Ruhiyə DAŞSALAHLI